

Малойван Вікторія Віталіївна

кандидат юридичних наук, молодший науковий співробітник

НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку

НАПрН України

ORCID: 0000-0002-4840-9273

НЕТИПОВІ СУБ'ЄКТИ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ: ПОСТАНОВКА ПИТАННЯ

У роботі проаналізовано поняття нетипових суб'єктів господарювання, наведено приклади таких суб'єктів серед суб'єктів інноваційної інфраструктури. Зроблено висновок про їх місце та роль у сфері господарювання.

Ключові слова: інноваційна інфраструктури, суб'єкти інноваційної інфраструктури, квазісуб'єкти, нетипові суб'єкти господарювання.

Maloivan Victoria

*PhD, Junior researcher of Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development of NALS of Ukraine
ORCID: 0000-0002-4840-9273*

UNUSUAL SUBJECTS OF INNOVATIVE INFRASTRUCTURE: QUESTION FORMULATION

The paper analyzes the concept of atypical business entities, gives examples of such entities among the subjects of innovation infrastructure. Here is the conclusion about their place and role in the economic legal field.

Keywords: innovation infrastructure, innovation infrastructure entities, quasi-entities, atypical business entities.

Наука господарського права виробила усталений на сьогодні підхід до класифікації ОПФ юридичних осіб, але аналіз світової практики та сучасних українських реалій свідчить про те, що деякі елементи інноваційної інфраструктури мають неінституційний характер і класичні ОПФ є незастосовними до них, а тому постає питання про необхідність розширення розуміння поняття «організаційно-правова форма» шляхом її застосування не лише до інституційних утворень – суб'єктів господарювання, а й до утворень, що мають договірний характер – кластери, технопарки, створені на підставі договору про спільну діяльність, технологічні платформи тощо.

Так, наприклад, технологічні платформи як комунікаційні майданчики для взаємодії бізнесу, науки, споживачів та держави цілком очевидно виконують завдання інфраструктурного забезпечення інноваційної діяльності. За своєю сутністю вони не є юридичною особою, при цьому, створюючись за результатом спільних домовленостей зацікавлених суб'єктів, виконує інфраструктурну функцію, надаючи їм можливість взаємодіяти на постійній чи тимчасовій основі шляхом укладання різного роду договорів для досягнення спільних

цілей. Таким чином, технологічні платформи чи, наприклад, кластери, створюються й діють як результат укладання договору про їх створення між відповідними, зацікавленими суб'єктами.

Із вищенаведеного випливає, що функціонування інноваційної інфраструктури опосередковується: а) діяльністю суб'єктів, що створюються й діють як інституційні утворення; б) іншими елементами інноваційної інфраструктури, що за своєю природою є договірними, неінституційними утвореннями. Таким чином можемо говорити, що в межах П функціонують утворення в організаційно правових формах договірного та інституційного типу. Такий підхід, на думку авторки, є вагомим кроком до правового оформлення економічних (та інших неправових за своєю сутністю) понять та явищ за допомогою нових актуальних юридичних інструментів.

Вище викладене дає підстави погодитися з думкою О. П. Подцерковного та Ю. В. Яковлева, які говорять про те, що сьогодні спостерігається гостра криза концепції поділу суб'єктів майнових відносин на юридичні та фізичні особи, за межі яких виходить багато учасників господарських відносин (фонди у формі ПФ, віртуальні організації, технологічні парки, створені на підставі договору про спільну діяльність – авт.), які по суті є організаційними формами господарювання без створення юридичної особи [2, с. 106–107].

Указані суб'єкти, вочевидь, не є суб'єктами господарювання в класичному розумінні й аналіз їхньої діяльності дає підстави стверджувати, що вона є господарською і здійснюється в межах господарських відносин. Такі суб'єкти в науці господарського права отримали назву особливих, «нетипових» суб'єктів господарювання [3, с. 147, 141], а їх поява насамперед зумовлена вимогами сучасної економіки та викликами нового глобального, інформаційного суспільства, особливості якого повною мірою втілені у функціонування інноваційної інфраструктури, більше того остання фактично ілюструє необхідність оновлення економічних і передусім правових реалій та конструкцій, потребу їх виходу за межі наявних усталених доктринальних підходів до розуміння суб'єктів права загалом та суб'єктів господарювання та їх організаційно-правових форм зокрема.

Термін «квазі» детально описав видатний англійських історик права Генрі Мен, який зазначав, що слово «quasi» означає, що поняття, яке воно виражає, пов'язане з поняттям, до якого воно прирівнюється, сильною зовнішньою подібністю. Вчений наголошував, що зазначений префікс не означає, що обидва цих поняття однакові або стоять в одному ряду. Навпаки, воно служить запереченням поняття тотожності між ними; але разом із тим показує, що вони досить схожі, щоб стояти один біля одного [4, с. 84].

Використання конструкції «нетипові суб'єкти господарювання», до окремих суб'єктів інноваційної інфраструктури є виправданим, оскільки, не будучи суб'єктами господарювання в класичному законодавчому та доктринальному розумінні, вони наділяються певними правовими якостями, що надають їм окремих ознак суб'єкта господарювання.

Доктриною господарського права узагальнено сукупність ознак, якими характеризуються суб'єкти господарювання, серед них: а) наявність господарської правосуб'єктності; б) самостійна, безпосередня участь у господарському обігу від власного імені; в) задоволення власних та/або загальносуспільних потреб; г) виокремлена майнова основа господарювання; ґ) самостійна майнова відповідальність; д) організаційна єдність; е) легітимація існування.

Залежно від правової сутності та особливостей певного нетипового суб'єкта господарювання, останній наділяється юридичною волею, самостійними інтересами та частковою (неповною) правосуб'єктністю, що зумовлена характером та особливостями їхньої діяльності. Очевидним є той факт, що нетипові суб'єкти господарювання не характеризуються всією сукупністю наведених ознак, але можливість їх характеристики лише певними з них, на нашу думку, є достатньою підставою для того, щоб уважати їх повноцінними учасниками відносин у сфері господарювання.

Аналіз чинного законодавства свідчить про те, що правовий статус окремих нетипових суб'єктів господарювання, що діють в межах інноваційної інфраструктури закріплений нормативно, очевидно, це говорить про визнання законодавцем розглядуваних суб'єктів як повноправних учасників господарських відносин. Так, можливість

створення венчурних фондів у формі пайових інвестиційних фондів передбачено Законом України «Про інститути спільного інвестування» [5], що також засвідчує нормативне визнання нетипових суб'єктів господарювання як учасників господарських відносин та невід'ємних елементів системи господарювання. Так, аналіз правових положень дає можливість говорити про певну організаційну відокремленість ППФ та свого роду самостійну майнову основу господарювання, оскільки майно (активи) ППФ відповідно до ст. 41 зазначеного вище Закону належить учасникам такого фонду на праві спільної часткової власності, а КУА здійснює лише управління ними на підставі договору з ППФ. Наголошуємо, що активи ППФ чітко відокремлені від майна компанії з управління активами, зокрема, майно ППФ обліковується окремо від результатів господарської діяльності КУА, на окремому балансі такого фонду. За результатами власної діяльності та діяльності зі спільного інвестування кожного ППФ компанія з управління активами складає окрему фінансову звітність. Також, відповідно до ч. 4 ст. 67 зазначеного Закону в разі визнання КУА банкрутом активи ППФ не включаються до ліквідаційної маси КУА. Зазначені положення свідчать про те, що ППФ, по-перше, характеризуються організаційною єдністю, по-друге, мають майнову основу господарювання та, по-третє, володіють нетиповою (неповною) господарською правосуб'єктністю, яку доповнює КУА, що є господарською організацією з правами юридичної особи (суб'єктом господарювання) та виступає у вказаних відносинах за участю ППФ у його інтересах (з обов'язковим зазначенням в укладених договорах реквізитів ППФ).

Як ми бачимо, правовий статус та, зокрема, господарська компетенція окремих суб'єктів інноваційної інфраструктури, що за своєю правовою сутністю нетиповими суб'єктами господарювання, визначено нормативно, що вводить їх у правове поле та свідчить про визнання їх нетиповості як суб'єктів господарювання. Закон фактично наділяє вищезгаданих нетипових суб'єктів господарювання мінімальним обсягом господарської правосуб'єктності, яка й вказує на схожість останніх із суб'єктами господарювання, водночас визначаючи їх відмінність. А от питання правової природи віртуальних ор-

ганізацій, які, на наше переконання, також є нетиповими суб'єктами господарювання, стоїть більш гостро, оскільки їхня діяльність на цьому етапі в Україні фактично не врегульована, а правова природа залишається невизначеною. Так, діяльність віртуальних технологічних парків зводиться до надання послуг інформаційного характеру, його слід розглядати як інформаційну «хмару» («cloud»), здійснювана в межах такої віртуальної організації діяльність може вважатися господарською, оскільки відповідає ознакам закріпленим ч. 1 ст. 3 ГК України.

На підставі проведеного дослідження правової сутності зазначених нетипових суб'єктів інноваційної інфраструктури можна зробити висновок, що кожному з них властиві окремі ознаки суб'єктів господарювання, але основною характеристикою, що не дає змоги їх віднести до останніх, є неможливість застосування до будь-якого з них ознаки легітимації як суб'єкта господарювання, що, власне, і зумовлює їх нетипову природу. Але в умовах сучасних економіко-правових реалій, коли формується все більше спрощених форм господарської діяльності, навіть указаний факт не залишає таких нетипових суб'єктів господарювання осторонь господарських процесів і наповнює їхнє існування та діяльність правовим змістом. Отже, проведене вище дослідження свідчить про існування в колі учасників інноваційних господарських відносин нетипових суб'єктів господарювання, що здійснюють забезпечення інноваційної діяльності, їхня правова природа зумовлена схожістю за певними правовими ознаками із суб'єктами господарювання та можливістю здійснення за рахунок цього господарської діяльності та вступу в різні за змістом господарські відносини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Господарський Кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. *Офіційний вісник України*. 2003. № 11. Ст. 462.
2. *Хозяйственное право Украины: учеб.* / под ред. А. С. Васильева, О. П. Подцерковного. Харьков: Одиссей, 2006. 496 с.
3. Віхров С. О. Нетипові суб'єкти господарювання як учасники господарських відносин на ринку цінних паперів. *Часопис Київського університету права*. 2014/3. С. 140-144.

4. Мэн Г. Древнее право, его связь с древней историей общества и его отношение к новейшим идеям. Санкт-Петербург, 1873. 269 с.

5. Про інститути спільного інвестування: Закон України від 05.07.2012 № 5080-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 29. стор. 1534. Ст. 337.

REFERENCES

1. Hospodarskyi Kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 № 436-IV. (2003). *Ofitsiynyi visnyk Ukrainy - Official Gazette of Ukraine*, 11, art. 462.

2. Khozyaystvennoye pravo Ukrainy. A. S. Vasilyev, O. P. Podtserkovnii. (Eds.). (2006). Kharkov: Odissey [in Russian].

3. Vikhrov, S. O. (2014). Netyповi subiekty hospodariuvannia yak uchashnyky hospodarskykh vidnosyn na rynku tsinnykh paperiv. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava – Journal of Kyiv University of Law*. 2014/3, 140-144 [in Ukrainian].

4. Men G. (1873). Drevneye pravo, ego svyaz s drevney istoriyei obshchestva i ego otnosheniye k noveyshim ideyam. Sankt-Peterburg [in Russian].

5. Pro instytuty spilnoho investuvannia: Zakon Ukrainy vid 05.07.2012 № 5080-VI. (2013). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 29, p. 1534, art. 337.